STRESZCZENIE

Prezentowana rozprawa doktorska stanowi próbę refleksji nad uczeniem się osób dorosłych, doświadczających przestrzeni cyfrowej w procesie formalnej edukacji akademickiej. Jej część teoretyczna obejmuje zagadnienia związane z powstaniem przestrzeni cyfrowej, rozwojem technologii informacyjno-komunikacyjnych w edukacji oraz stopniowym pojawianiem się mediów społecznościowych. W dalszej części ujęto rozważania na temat tzw. cyfrowych pokoleń i młodych dorosłych, będących uczestnikami i uczestniczkami prowadzonych badań. Część teoretyczna koncentruje się także na prezentacji założeń różnych teorii uczenia, z których najważniejszymi dla tego projektu były: konektywizm, generatywizm oraz teoria transformatywnego uczenia się. Aparatura pojęciowa wspomnianych koncepcji stanowi jednocześnie ramę interpretacyjną dla wyłonionych z danych kategorii. Zakończenie tej części pracy zwieńcza uzasadnienie potrzeby prowadzenia badań w wybranym obszarze.

W drugiej części dysertacji przedstawiono założenia metodologiczne badań. Projekt został zrealizowany w modelu badań jakościowych i został osadzony w paradygmacie konstruktywistycznym. Jakościowe podejście badawcze umożliwiło rozumienie obserwowanego zjawiska przez pryzmat znaczeń jakie nadają mu uczestnicy. W projekcie założono, iż rzeczywistość jest konstruowana społecznie (Mertens, 2010). Proces jej tworzenia jest rezultatem rekonstrukcji wielogłosowej narracji uczestników i uczestniczek badań, dostarczających wiedzy na temat doświadczania przestrzeni cyfrowej w procesie uczenia się, a także głosu badaczki, która była „zaangażowaną uczestniczką" w procesie powstawania tej wielogłosowej rekonstrukcji (Guba, Lincoln, 1994, s. 112).

Postępowanie badawcze było prowadzone w ramach strategii studium przypadku (Stake, 1994). Było to instrumentalne i zbiorowe etnograficzne studium przypadku nad doświadczaniem przestrzeni cyfrowej w procesie uczenia się młodych dorosłych, na przykładzie grup edukacyjno-dyskusyjnych w mediach społecznościowych. Wybrana strategia umożliwiła uchwycenie złożoności i dynamiki studiowanych przypadków, a ich analiza i interpretacja pozwoliła na kontekstualne rozumienie badanego zjawiska. Wybór etnograficznego studium przypadku umożliwił prowadzenie eksploracji w naturalnym środowisku uczestników i uczestniczek. Z tego powodu, procedury gromadzenia danych były zbliżone do tych używanych w klasycznej etnografii. W projekcie wykorzystano kilka metod zbierania danych. W obu przypadkach były to: obserwacja uczestnicząca grup edukacyjno-dyskusyjnych w serwisie Facebook, wywiady netnograficzne ze studentami i studentkami oraz analiza dokumentów, obejmująca refleksyjne techniki narracyjne. Dodatkowo, w drugim

przypadku wykorzystano także dziennik pracy terenowej, który zawierał osobiste notatki badaczki tworzone w trakcie prowadzenia badań. Triangulacja metod i danych umożliwiła realizację celów badawczych, którymi były: rozumienie poszczególnych, konstruowanych jednostkowo wersji doświadczania przestrzeni cyfrowej w procesie uczenia się oraz rekonstrukcja tych różnych wersji rzeczywistości doświadczanych przez studentów i studentki oraz nauczycielkę akademicką w trakcie kształcenia uniwersyteckiego. Uczestnikami i uczestniczkami badań uczyniono młodych dorosłych – studentki i studentów Pedagogiki (głównie kobiety, ale także mężczyzn), którzy byli jednocześnie członkiniami i członkami grup edukacyjno-dyskusyjnych w serwisie Facebook, zakładanych w ramach kursu uniwersyteckiego. Zagadnienie doświadczania przestrzeni cyfrowej w procesie uczenia się młodych dorosłych, zwracające uwagę na znaczenia nadawane zajęciom wspomaganym technologią przez ich uczestników i uczestniczki, stanowiło nowy, nieprzebadany w chwili pisania dysertacji, obszar badawczy.

W trzeciej części rozprawy zaprezentowano wyniki prowadzonych badań. Dwa rozdziały empiryczne przedstawiają proces analizy i interpretacji danych w obu przypadkach. W wyniku tego procesu udało się opracować główne wnioski płynące z badań. Po pierwsze, analiza ukazała kilka sytuacji związanych z wykorzystywaniem przestrzeni cyfrowej w trakcie zajęć uniwersyteckich, które były postrzegane przez młodych dorosłych jako wartościowe. Wśród nich znalazły się, m. in. uczestnictwo w grupach edukacyjno-dyskusyjnych, dzielenie się tam materiałami do nauki w wersji elektronicznej, zespołowe tworzenie elektronicznej mapy myśli, korzystanie z aplikacji mobilnych czy digitalizowanie „rysnotek". Niektórzy uczestnicy i uczestniczki badania relacjonowali także potrzebę mieszania zajęć tradycyjnych z elementami *ICT*. Po drugie, grupy edukacyjno-dyskusyjne były postrzegane jako przestrzeń do dzielenia się informacjami, wymiany materiałów do nauki oraz utrzymywania kontaktów z kolegami i koleżankami z uczelni. Grupy te pełniły także funkcję wspierającą proces integracji członków i członkiń nowych grup studenckich. Po trzecie, niektórzy uczestnicy i uczestniczki postrzegali relacje utrzymywane pomiędzy nimi a nauczycielem akademickim za pośrednictwem mediów społecznościowych jako mniej formalne i partnerskie. W wyniku tego, doświadczyli dylematu dezorientacyjnego, który miał wpływ na zmiany w ich indywidualnych ramach odniesienia oraz uruchomił proces transformatywnego uczenia się. Doświadczenia młodych dorosłych ukazały także, że uzupełnianie kursów uniwersyteckich elementami przestrzeni cyfrowej (takimi jak: zespołowa praca nad mapą myśli online czy dzielenie się materiami do nauki, np. książkami czy artykułami w plikach PDF) może wyzwalać uczenie się. Na przykład, w rezultacie pracy zespołowej nad elektroniczną mapą myśli młodzi dorośli uczyli

się współpracy, ale także – co istotne – uczyli się dzięki zadaniom wykonywanym w trybie pracy zespołowej. Najbardziej zaskakującym było odkrycie, że młodzi dorośli (biorący udział w badaniach w przypadku drugim) rozumieli uczenie się w potoczny sposób. Łączyli je z zapamiętywaniem wiedzy i zdawaniem egzaminów na Uniwersytecie. Wnioski płynące z badań pokazały, że uczenie się wspierane technologiami dało uczestnikom i uczestniczkom szansę na kolekcjonowanie nowych, wartościowych doświadczeń. Uczenie się oferowane w taki sposób było postrzegane jako innowacyjne i absolutnie konieczne we współczesnych czasach. Zwraca to uwagę na potrzebę refleksyjnego przyglądania się edukacji dorosłych skoncentrowanej na: sprawnej komunikacji, utrzymywaniu relacji z koleżankami i kolegami oraz nauczycielami akademickimi, dzieleniu się materiałami do nauki oraz współpracy. Wszystkie wspomniane wyżej elementy mogą być obecnie realizowane przy wykorzystaniu zasobów przestrzeni cyfrowej.